

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De principio Missae, & Confessione facienda. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

nusflectunt Acolythi, & Thuriferarius prope Credentiam. Cæremoniarius, si adest, genuflectit ubi vult à latere commodiori ad functionem suam, cui neque stãti assignari potest certus locus in presbyterio; vt plurimum stabit à cornu Epistolæ.

Porro processio ante Missam antiqua est, & habetur in *Ordine Romano* cum Acolythis candelabra, & incensum portantibus, cuius mysteria, sicut & sequen-

tium rituum, vno in loco collecta post finem Missæ totius indicabimus. vna cum Mysterijs Missæ priuatæ.

* Si in hac processione contingat transire ante altare Sanctiss. Sacram. fiat, vt supra, in Missa priuatæ; sed celebrans semper detegat caput, quia non gestat Calicem; & genuflectat medius inter ministras, qui & eadem cum eo præstare debent.

6 In Missa Pontificali omnia seruentur, vt in Cæremoniali ordinatur: cuius ordinem Episcopus nunquam prætermittat, quandocumque cum Diacono, & Subdiacono paratis celebrat.

De Missa Pontificali nihil habet amplius Pontificale modernum post editionem Cæremonialis Episcoporum, in qua tradita est integra Pontificalis Missa.

De principio Missæ, & Confessione facienda. III.

1 Sacerdos cum primum descenderit d sub infimum gradum Altaris, conuertit se ad ipsum Altare, ubi stans in medio, e iunctis manibus ante pectus, extensis & iunctis pariter digitis, & f pollice dextro super sinistrum posito in modum Crucis, (quod semper seruetur quando iunguntur manus, præterquam post consecrationem) detecto capite, facta prius Cruci, vel Altari profunda reuerentia, vel, si in eo sit tabernaculum sanctissimi Sacramenti, facta genuflexione, erectus incipit Missam.

d Sub infimum gradum. Clarior loquendi modus, & habetur num. 4. ante infimum gradum.

e Iunctis manibus. meminit Nicol. Roman. Pontif. ad conf. Bulgarorum rescribens, de constrictis ante pectus manibus in oratione; & ait, fieri humilitatis gratia, quia in Euangelio (Matth. 22. ligatis manibus) reprobatorum manus ligari reperiuntur. quasi dicat orans: Domine, ne ligari manus præcipias, quia ecce iam eas ligavi, & ecce in flagella para-

tus sum. Hæc ille. Item iunctio manuum deuotionem significat. Durand. lib. 4. cap. 7. supplices etiam manus indicant, supplicio destinatas esse.

f Pollice dextro super sinistrum posito in modum Crucis. ita Burchardus. Quadrat iunctioni manuum secundum prædicta. Nam forma hæc, & signum Crucis excirãt ad humilitatem, & deuotionem; & videtur hoc ritu quasi formari nodus vinculi manuum, de quo paulo ante.

a Si celebraturus sit coram Summo Pontifice, sistit se ante infimum gradum Altaris g à cornu Euangelij ante ipsum Pontificem, ubi genuflexus expectat. h accepta benedictione erigit se, & stans aliquantum versus ad Altare, incipit Missam. Si autem sit i coram Cardinale, Legato Sedis Apostolicæ, aut Patriarcha, l Archiepiscopo, & Episcopo in eorum residentijs, vel loco iurisdictionis stans ante infimum gradum à cornu Euangelij, vt supra expectat; dato signo, facit profundam reuerentiam Prælato, & versus ad Altare incipit Missam.

g *A cornu Euangely*. Eo quia Summus Pōtifex occupare debet locum medium ante Altare, vtpote nobiliorem. idē locus debetur & alijs Prælati. Minister autem erit in cornu Epistolæ. Si vero locus nō capiat Prælatum in medio, nihilominus celebrans prædicto in cornu Misfam incipiat.

h *Accepta benedictione*. A Papa petit, celebrans benedictionem, non ab alijs inferioribus Papæ, quibus profunde tantum inclinatur, quia vestibus paratus est Sacerdotalibus: illi vero etiam genuflectit tanquam summo Sacerdoti.

i *Coram Cardinale*. addit Burchard. in loco sui Tituli, seu Cardinalatus. sed vere ubique terrarum Cardd. aliquam iurisdictionem habent, & summam in toto Orbe præminentiam: ex *Ceremon. Episcop. lib. 1. cap. 4.* tanquam Consiliarij Papæ. vnde & ubique Mozettam, seu Birrum lacernum induunt, indicium iurisdictionis; & est (colore rubeo excepto) vestis Episcopalis, apud *Baron. de Sancto Cypriano Ann. 261.* Plura de Birro Ga-

briel Pernottus in Histor. Tripartita Can. Reg. lib. 1. cap. 23.

l *Archiepiscopo*. In tota eiusdem Pro-uincia; in qua idcirco & ipse Mozettam induit.

m *In eorum residentijs*. Episcopis datur hic honor Ecclesijs etiam Regulariū, & exemptis intra suas dioceses, in quibus vsū habent Rocchetti nudi, & Mozettæ, quæ sunt plenariæ iurisdictionis indicia.

Docet *Micro. cap. 22.* Sacerdotem sacrificaturum debere se inclinare Episcopo pro licentia celebrandi: id est, si proprius est Episcopus.

* Cum alijs Principibus, & Prælati debet Sacerdos ita se gerere, vt eos quidem honoret, sed parcius, quàm prænotatos in Rubrica, puta, antequam accedat ad altaris gradus, calicem tenens manibus, vt supra, sese illis inclinet, capite tecto, profunde, & profundius pro dignitate personarum. idem præstare poterit in fine Missæ recedens ab altaris gradibus, dum adhuc est in plano capellæ.

3 *Si autem solemniter celebrat coram Summo Pontifice, aut alio ex Prælati prædictis in Ecclesijs eorum iurisdictionis, stans à sinistris Prælati, facit cum eo Confessionem, & alia seruat, vt in Ceremoniali ordinatur.*

4 *Stans igitur celebrans n ante infimum gradum Altaris, vt supra, producens manu dextera à fronte ad pectus o signum Crucis, dicit intelligibili voce, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Et postquam id dixerit, non debet aduertere quemcumque in alio Altari celebrantem, etiamsi Sacramentum eleuet, sed continue profectui Missam suam vsque ad finem. Quod item obseruatur in Missa solemnij, & simul p etiam à ministris.*

n *Ante infimum gradum*. Id est, in plano Capellæ.

o *Signum Crucis*. Ante omnem actum manus pingat Crucem, *S. Hieron. epist. 22. ad Eustoch. cap. 16.* & manus dextera, ex *Iustino Martyre ab Orthod. Resp. ad quest. 118.* & manus plena, hoc est, quinque digitis, ad quinque vulnera Christi significanda, *Duran. lib. 2. cap. 46.* sed tribus digitis signum Crucis exprimentum esse, quia sub inuocatione Trinitatis imprimitur, aiebat *Innoc. III. lib. 2. cap. 45.* & memorat *Leo IV. epist. ad Episcopos*: ita vt manus à superiori descēdat in inferius, & à dextera transeat ad sinistram, quia

Christus de Cælo descendit in terrā, & à Iudæis transiit ad Gentiles. Quidam tamen, *subdit ille*, à sinistra producant in dextram (quos nos hodie præstamus) quia de miseria transire debemus ad gloriam, sicut & Christus de morte transiit ad vitam. *Hæc Innoc. vbi etiam habes inuocationem Trinitatis. In nomine Patris, &c.*

p *Etiam à Ministris*. Intellige de Ministris paratis, non de inferioribus, sed expediret Missas priuatas facere procul ab Altari, vbi Missa fit solemnij, vel omittere pulsationem campanulæ ad eleuationem iudicio prudentis Sacristæ.

5 *Cum*

5 Cum seipsum signat, semper sinistram q̄ ponit infra pectus: in alijs benedictionibus cum est ad Altare, & benedicit oblata, vel aliquid, ponit eam super Altare, nisi aliter notetur. Seipsum benedicens, vertit ad se palmam manus dextra, & omnibus illius digitis iunctis, & extensis, à fronte ad pectus, & ab humero sinistro ad dexterum, signum Crucis format. Si vero alios, vel rem aliquam benedicit, paruum digitum vertit ei, cui benedicit, ac benedicendo, totam manum dextram extendit omnibus illius digitis pariter iunctis, & extensis: quod in omni benedictione observatur.

Eadem omnia Burchardus.

q̄ Ponit infra pectus. Ita vt sinistra manus sit extra terminos Crucis à dextra impressæ; sed tamē supra Cingulum eam ponat. Reliqua patent, & habentur apud Innocent. III. citato loco. Cur autem benedicens alijs rebus in Altari, ponat fini-

stram super Altare, causam dabimus infra tit. 7. num. 5. nam in vtroque hoc casu non decet sinistram manū suspensam, quasi in aere teneri; sed deponi debet, vt quiescat cum proportione tamen ad terminum, ad quem mouetur dextra: & hæc docent Rubricæ.

6 Postquam dixerit, In nomine Patris, &c. vt supra, iungens iterum manus ante pectus pronunciat clara voce, Antiphonam, & Introibo ad Altare Dei. Minister vero retro post eum ad sinistram genuflexus (& in Missa solemnī Ministri hinc inde stantes prosequuntur) Ad Deum qui letificat iuuentutem meam. Deinde Sacerdos eodem modo stans incipit, & prosequitur cum Ministro, vel Ministris, alternatim Psalmum: *Iudica me*, vsque ad finem, cum Gloria Patri. Quo finito, repetit Antiphonam, Introibo, cum Ministris, vt supra. Qui Psalmus nunquam prætermittitur, nisi in Missis Defunctorum, & in Missis de Tempore, uà Dominica Passionis in exclusiue, vsque ad Sabbatū Sanctum exclusiue: in quibus semel tantum dicta Antiphona, Introibo, cum Ministris, vt supra, Sacerdos statim subiungit. *Adiutorium nostrum*, &c. vt infra. cum in fine Psalmi dicit, Gloria Patri, &c. caput Cruci inclinatur.

r Introibo ad Altare Dei. Habet Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 2. & docet solitum dici Microl. cap. 23.

s *Iudica me Deus*, &c. Habet Microl. ibidem. & ex decreto Cælestini dici asserit Duran. libro 4. cum Platina, qui Martinum Cassinatem citat.

t Nunquam prætermittitur, nisi &c. Quoniam in Missis Defunctorum, & de Passionis tempore, abstinemus à Versu lætitiæ, Gloria Patri, & Filio, quo Psalmus, *Iudica*, cōcludi debet; ideo Psalmus totus omittitur, præterquam quod lætitiæ

quoque Psalmus est, dum dicitur contra tristitiam: *Quare tristis est anima mea?* at in his casibus non est fuganda tristitia.

u *A Dominica Passionis*. Docent aliqui recentiores Hispani, hæc Rubricam seruandam esse quoque in Missis votiuis de Cruce & Passione, tempore passionis; & alteram item, de qua infra, ad *Lauabo*, vt non dicatur, *Gloria*; sed vere dispar est ratio. nam hæc votiuæ sunt, hoc est, non concordāt cum officio de tempore: tum Missa de Cruce discordat etiam in colore paramentorum à tempore passionis.

i Repetita Antiphona, Introibo, dextera manu producens signum Crucis à fronte ad pectus dicit. *Adiutorium nostrum in nomine Domini*. *Qui fecit Cælum, & Terram*. Deinde Altari se profunde inclinans, iunctis manibus dicit, *Confiteor*, vt in Ordine Missæ, & prosequitur eodem modo stans inclinatus, donec à Ministro, vel Ministris, dictum sit, *Misereatur*. Cum incipitur à Ministris, *Confiteor*, se erigit, cum dicit, *mea culpa*, ter pectus dextera manu percutit, sinistra infra pectus posita.

x Con-

x *Confiteor Deo*. Liturgia S. Iacobi à Confessione incipit *Hor. li. 10. c. 36. q. 1.* Damasum autem auctorem facit, quod apud Romanos sit in usu, *Radulph prop. 23.* Pontianum *Berno de offic. Miss. capit. 25.* & recte solet esse iustus in principio accusator sui. *Proverb. 18.* meminit *Aug. Confessionis huius ser. 48. de tempore.* Neque addas arbitrio tuo in Confessione hac Patroni nomen, aut alterius Sancti; quia Pius V. hoc expresse concessit Ecclesijs Hispaniarum. ergo non sine Papæ licetia fieri debet additio. *Bulla Pij V. y Mea culpa, ter pectus &c.* Percutimus pectus exemplo Publicani *Luc. 18.* quasi peccata intus inclusa contestant, *ex Cypr. libr. de Orat. Dom.* vel, ac si cogitationes velimus à corde pellere, *ex Hier. in vita Hilarionis;* vel quia tuno pectoris est contritio cordis, *ex Au-*

gust. enarrat. 2. in Psalm 31. vel ex Nicol. I. c. 54. ad Bulgar. signamus, quod in nobis ferimus, antequam Deus feriat: vel flagellis & percussionibus nos dignos fatemur, *ex Euthymio;* vel mundari cor optamus, & euacuari foridibus, *ex Hier. contra Luciferianos:* vel, ut excitemus cor nostrum, ait *Theophylac.* vel ad placandum iudicem ultionem de nobis sumimus, *ex Chrysof. homil. 41. ad Pop.* vel, ut castigemus carnem nostram, qua Deum offendimus, *ex Aug. in Psal. 146.* Ab Apostolis ortu habet hic ritus, *ex Nauarr. de Hor. canon cap 4* inclinationis autem ante Altare, quæ fit in Confessione antequam ascendatur, meminit *Cypr. ep. 64.* Tusionis quæ pectoris hoc loco ad Confessionem, *August. sermone 48. de tempore supra citato.*

- 8 *Si est coram Pontifice, Cardinali, Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum prouincia, ciuitate, vel diocesi constitutis, ubi dicit, vobis fratres, dicat, tibi pater. similiter, in fine, ubi dicit, vos fratres, dicat, te pater: quod dicens Summo Pontifici genuflectit, alijs Prælati profunde se inclinat.*
9 *Cum minister, & qui intersunt (etiam si ibi fuerit Summus Pontifex) respondent. Confiteor, dicunt, tibi pater, & te pater, aliquantum conuersi ad Celebrantem.*

Vide hoc loco dignitatem Sacerdotis, cui coram Papa dicitur a circumstantibus, tibi Pater, & te Pater.

Quid dicendum, si plures adessent Cardinales, seu Prælati æquales? sicuti nemo

eorum osculatur Euangelium; ita non videtur dicendum: *Vobis Patres: & Vos Patres:* sed tamen vsus obtinuit, ut in numero plurali hæc dicantur.

- 10 *Facta à circumstantibus Confessione: Celebrans stans respondet, & Misereatur vestri, &c. Deinde producens manu dextra à fronte ad pectus signum Crucis, dicit, Indulgentiam, &c. (& si est Episcopus, a accipit Manipulum, osculando illum in medio.) Et stans inclinatus iunctis manibus prosequitur, Deus tu conuersus, & que sequuntur in Ordine Missæ clara voce vsque ad Orationem, b Aufer à nobis, &c. & cum dicit, Oremus. c extendit & iungit manus.*

z *Misereatur, &c. Habet Microl. loco citato, & item: Indulgentiam. Ad: Misereatur: Ministri adhuc inclinati manet, sicut ad: Confiteor: stant autem ad: Indulgentiam.*

a *Accipit Manipulum. vide supra, quæ diximus tit. 1. nu. 4. de Manipulo Episcopi pag. 83.*

b *Aufer à nobis. Habetur hæc Oratio in*

Ordine Romano, post Litanias in benedictione Ecclesiæ. quis huc trāstulerit, ignoratur.

c *Extendit, & iungit manus. Extensione manuum quasi colligit Sacerdos astantium corda; iunctione quasi cogit eadem in vnum ad Orationem: vnde & clara voce dicit, Oremus. ita Melchior Huelamus de Cærem. Missæ.*

11 *Ettunc, si coram Summo Pontifice, aut alijs Prælatiſ, vt ſupra, celebret, facta Summo Pontifici genuſtectione, alijs Prælatiſ profunda reuerentia, accedit ad medium Altariſ ante inſimum gradum, & ibi incipit ſecreto, Aufer à nobiſ, vt in Ordine Miſſæ.*

In Miſſa ſolemni miniſtri inclinēt, percutiant ſibi pectus, vt ſupra; ſed ad, *Oremus*. non diducant manus, quod ſolitus eſt Sacerdotiſ inuitantiſ: iſdem manuſ ſemper iunctaſ teneant à principio Confef-

ſionis uſque ad finem. Signa quoque Cruciſ ſibi adhibeant, quod etiam in tota Miſſa obſeruent, excepto Subdiacono, dum patenam tenet.

De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis. IV.

1 *Dñm dicit, Aufer à nobiſ, &c. Celebrans iunctiſ manuſ aſcendit ad medium Altariſ, & ibi inclinatuſ, manuſque item iunctiſ ſuper eo poſitiſ, & ita vt digiti parui dumtaxat frontem, ſeu medium anterioriſ partiſ tabula, ſeu menſæ Altariſ tangant, reſiduo manuum inter Altare & ſe retento, pollice dextro ſuper ſiniſtrum in modum Cruciſ poſito (omnia quæ ſemper obſeruantur, cum manuſ iunctæ ſuper Altare ponuntur) ſecreto dicit, Oramuſ te Domine, &c. & cum dicit, Quorum reliquiæ hic ſunt, & osculatur Altare in medio, e manuſ extenſiſ æqualiter hinc inde ſuper eo poſitiſ: quod ſemper ſeruetur, quando osculatur Altare: ſed poſt conſecrationem polliceſ ab indicibuſ non diſiunguntur. In omni etiam deoſcultatione ſiue Altariſ, ſiue libri, ſiue alteriuſ rei, non producitur ſignum Cruciſ pollice vel manu ſuper id, quod oſculandum eſt.*

d *Oſculatur Altare. meminit Iuſtin. in ſin. Apol. 2. oſculi Altariſ inter orandum, in ſignum uenerationiſ. hoc autem loco fit. ex Innoc. III. libr. 2. cap. 15. & ſicut Altare Chriſtum designat; ita Sacerdoſ meminſſe debet deſiderij & amoris ſponſæ: Oſculetur me oſculo oriſ ſui. ibid. eſt etiam oſculum ſignum reuerentiæ, unde Eſther oſculabatur apicem virgæ Regiſ. Caueat ergo, ne audiat celebrantiſ uocem illam: oſculo filium hominiſ tradidiſ? Durant. libr. 2. c. 57. caueat item, ne oſculetur à latere Altariſ, ſed in medio Altariſ illud idem oſculetur, ubi ſunt Reliquiæ Sanctorum.*

Monet Hier. Cantonuſ in Ordinar. diuin. Offic. quòd, ubi non ſunt Reliquiæ Sanctorum, ex diſpenſatione Apoſtolica, in Altari, ommitti debent uerba: *Quorum*

Reliquiæ hic ſunt: eoque caſu oſculum Altariſ fieri debet ad ea: indulgere digneriſ: & bene monet.

e *Manibuſ extenſiſ, &c. Hæc Duran. libr. 4. cap. 39. quia inquit, ſi renuit operari, amor non eſt, ſecundum Gregorium; & quia omnium temporalium curam deponere debet, qui tato ſacrificio operam dat, Idem. vel ad pacem indicandam à Chriſto utrique populo nunciatam, qui ſignificatur in utroque latere Altariſ, E- duenſ. cap. 12. Iunctio item manuſ ad anteriorem & ſuperiorem Altariſ partem, ſignificat Chriſtum feciſſe utraque vnum, Scotia libr. 3. cap. 12.*

f *Non producitur ſignum Cruciſ. Quia Altare, vel Ara eſt conſecrata; liber etiam, & aliæ reſ alijs de cauſiſ ſanctificatæ.*

2 *Oſculata Altari accedit g ad cornu eiſ ſiniſtrum, ideſt, Epitoſta: ubi ſtans verſuſ Altare, & producentiſ à fronte ad pectus h ſignum Cruciſ, incipit intelligibili uoce, Introituſ miſſæ, & proſequitur iunctiſ manuſ. Cum dicit, Gloria Patri, tenent iunctaſ manuſ, i caput inclinat uerſuſ Crucem. Cum repetit Introituſ, non ſignat ſe, vt priuſ: & eo repetito, iunctiſ manuſ ante pectus accedit ad medium*